

המציפה

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין 3.50
לחצי שנה 1.75
לרבע

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גרל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הדר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להוריענו מיר לא רק שם מקומו החדש, כ"י נם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 30 Listopada 1906.

גליון מח

בראש יג כסלו, פ' וישלח תרס"ו.

הרפה ביהודי גליציה, שבעבורו ירדו מטה מטה וסמן טוב הוא לנו, שתקן הסתדרות התחיל במורי הדור הצעיר. זה יהיה לנו יסוד לדור חדש חזק. מגמת האגודה ופעולותיה הן: א) להחיות את הדבור העברי בפי הדור הצעיר. ב) להפיץ בין בני עמנו ידיעת שפתנו, ספרותם וקורותיה ביסוד ב"ס בכל ערי המדינה וגני-ילדים ולהרחיב פרגמט הלמודים בבה"ס עד כדי שימלאו מקום ה"חדר" (ג) לקבוע תכנית למורים אחת לכל בה"ס העבריים. ד) לפקח על התוראה בבה"ס, שתהיה ע"פ הקי הפדגוגיה וברוח לאומי. ה) לשמור על החנוך מפני מורים אי-הגונים מצד התנהגותם המוסרית. ו) לשמור על התוראה בכלל (הן בבה"ס והן בבתים פרטיים) מפני מורים אי-ראויים לכך מפאת העדר כשרונם הפדגוגי. ז) להטיב מצבו החמרי של המורה העברי, לעשותו בלתי תלוי באיזה ועד או חברה, באכות וכמספר תלמידים ושלא יהיה אנוס להחליף מקומו בכל זמן וזמן. — האמצעי לזה: להביא את כל בה"ס העבריים ברשות האגודה.

מספר חברי האגודה הוא ל"ד ומספר בה"ס העומדים תחת השגחתה ט"ו ואלה הם: בה"ס באושינייה, בבוליוחוב, בכרזאן, בדרוהביטש, בוויניץ, בזברו, בסולומבינה, בשלומאטש, בנאדבורנה, בסטא-ניסלב, בסטרי, כפרמישן, בקאליש וכרוהמיין. מחסור גדול מרגש בגליציה במורים מומחים, בין כל אלפי המורים קשה למצוא מורה מומחה ומנוסה, למנותו

החברה בכל הארץ ופעולתם הרוחנית מתאחדת למפעל שלם ומסודר באופן זללא, למגמה אמיצה יודעת מטרתה ושואפת אליה בקהות מאחדים, כחות רגילים בעבודתם ומתהזקים בכל אשר ירכו לעשות תושיה. וככל אשר יוסיפו היהודים בארץ הזאת להכיר ערך ההסתדרות המועילה הזאת, כן יוסיפו החלוצים העברים האלה לעשות חיל ולגבר פעולותיהם לחזק לאומנו, לגדל דור עברי יודע ערכו ומוקיר קנינו, כי גם מוריו ידעו להוקיר את עצמם, את ערכם ואת תורתם. ואמנם העקר הזה בתורת החנוך, הוקרת עצמו של המורים, חסר עד כה למחנכי בני ישראל, בהיות כל אחד מהם בודד, גלמוד ועוזב, חסר עצה, בלתי בטוח לאחרייתו וגם לימים הקרובים. הדואג לנפשו אינו יכול לדאוג בעד נפשות אחרים. ויותר שהיה המלמד תורה שפל בעיני עצמו עוד יותר היה שפל בעיני אלהים וביחוד בעיני תלמידיו ועמו ירד כבוד האגודה עד שכאשר גדל הנער ויכר חיים רוממים והשוכים מהיו לומדי תורה היה בו לתורה וישיבתה מלכו. הדבר הזה ישתנה כאשר יהיו כל המורים הטובים לאגודה אחת וכל יתר המורים יתאמצו ללכת בדרך שתתנה האגודה, למען יזכו במהרה להכנס במחיצתה, אז לא יבוש המורה באומנותו והתלמיד לא יעיו לזולת כרכו. אז יהיה ביד המורה להדריך את תלמידיו, לחבב עליהם את למודיהם ולעשותם לכל ימי חייהם לחוכבי היהדות, לידידי עמם. חסר-הסתדרות זהו הצד

אסתר הויפטמאן מאורשים כחודש כסלו זאב שעכמער פארהאיצה

מנחם הורוויץ ואשתו מביעים בזה את תודתם לכל אלה שהראו להם התמכרותם למועד חתונתם. רישא בחדש כסלו תרס"ו.

אגודת המורים העבריים.

בלי רעש, בלי המולה פועלת האגודה הזאת, שנוסדה בשנה שעברה, את פעולותיה הרצויות, להעמיד מורים מומחים, להשגיח על בתי-הספר הטובים המכוונים לתכליתם, לדאוג למצבם החמרי של המורים ולמצבם הרוחני של התלמידים, ליסד ב"ס טובים במקום שאפשר, לעזור בעצה את כל הצריכים למורה הגון מנוסה ואת המורים הטובים המבקשים מקום לפעולה. בפעם הראשונה יש לנו בארץ הזאת הסתדרות בעלי אומנות רוחנית, להרים את קרן האומנות הזאת בעיני בעליה ובעיני הבריות. קטנה עודנה האגודה, כי עוד מעט מספר בה"ס הטובים ומספר המורים המומחים, שתוכל האגודה לסמוך את ידיה עליהם. ובכל זאת פעולתה נכרת מאד וגם קולה נשמע ושמעה הטוב הולך למרחוק. כבר התחילו ממקומות רחוקים, לבקש ממנה סמיכה ועצה טובה בדבר מורים וכ"ס. מפורזים הם חברי

הברת פניו ענתה בו, כי לא ימצא בו חבר לצרתו... הוא לא שת לכו לדבריהם. הקולות ורעיונותיו התערכבו במחו לערבוביה אחת. אין אף רעיון מוצק אחד במחו, וראשו סחרחר ולכו מלא כאב נורא, בוז ושאת נפש לכל האסירים, לכל העולם וגם לעצמו... אחרי שעות אחדות הרבה כבי, והרמעות הקלו מעט את יגונו הנורא...

ימים עברו, שבועות חלפו... הסתגל מעט לכנדי האסורים ולשכניו. שלש פעמים ביום הביאו לו אכל, אשר רק מעט מעט ממנו, והשאר מסר ליהודי, אשר לא מצא מעט בחברתו רק כעת שהביאו לו את האכל, וכל העת התחרה בספוריו עם האסורים, אשר כל אחד התפאר בתועבותיו היפות בעיניהם... היא לא בקרתה, וגם שום מכתב ממנה לא קבל... יש שהרהורים רעים הציקוהו וחלומות רעים בעתוהו... פעם עלתה לאזניו יללת אשה, ונדמה לו שזה קולה... ורעיון עלה במחו לענותו: הגם אותה אסרו? וצאצאיו? כשהביא לו שומר הסהר אכל, פנה אליו בבקשה, כי יגיד לו, אולי יודע היא, דבר מה על אדות משפחתו, אשתו... כשהגיע הלז בכתפיו, וייעות את פניו, הבין מזה שני פרזשים: כאומר: כלום אדע? וכמודיע שדבר מר מאד נהיה במשפחתו... אז הרגיש שבלבו ינתק דבר מה, ומאד לבו עליו דוי ומחלת תעויעי החושים תקפתהו... בא היום המקווה, אשר בו נשלמו ימי עניו ומאסרו ויצא מעבדות לחרות... שמח ועצב היה ביום ההוא. עצבות זו למה היא באה לא הבין בשום אופן,

תפתח פה לשמן, לו ענשוהו ח"ו לשבט. את הרעיון הזה לא יכל כלכל, ויהחל צועד אחת הנה ואחת הנה, כמו לו חפץ להטות שכמו להרעיון הזה... וקצר-רוחו נכר בכל תוי פניו. והיא עמדה נדהמה כעפה ממלחמה כבדה ותחכה שיצדיקו את משפטו; את ההפך לא יכלה לשוות בנפשה, כי חלשה היתה יתר מדי. לשפיכות דמים הלא אין המשפט שואף... כאשר שבו השופטים מהחרר הסמוך, אשר בו נצפנו עתידות הנאשמים, הרעים היו"ר בקולו את הפס"ד ובתוך יתר דבריו אמר: ע"פ חקי הענישין סעיף זה וזה נאשם הירש צאהלמאן בהצתת אש ודינו נגזר לשבת במאסר קשה ששה ירחים..."

בחצים שנונים ירדו הדברים האלה ללבו, כמו לו הוצקו על ראשו אש וגפרית, ראשו התחיל סחרחר. זוכר הוא, שחפץ להתקומם נגד המשפט הזה. חפץ לירוק בפני השופטים ולגלות להם בפומבי את עוות המשפט אשר יעותו... אבל אוי ואכזבי, היא מתעלפת... להקיצה, לעודדה ולהזקה הוא צריך... ולא להוכיח את שגיונות השופטים, רופא בא ואותה גזלו מזרועותיו אשר חבקה. דפה כח הובא אל בית האסירים אל בין האסירים המגושמים והנבזים. בשנפתחה הדלת התבלבלו חמשת חושיו מהריח הרע הנודף מהעביט ומבעליו, מהקולות הבלולים ומתחשכה. כל יושבי הבית קבלוה, כ"כרוך הבא". "תושב היתה אתנו", תמד לו אחד לצון. "הדירה הזאת כחר לו כבר לקבע, ולא לארעי", השמיע איזה יהודי גם הוא קולו מבין האסורים, אשר

פיריטון.

ואותה כבר לא מצא... מאת שלום שמרייט. סוף.

הם השלך בהיכל המשפט. ואחר רגעים אחדים פתח הקטגור את פיו ויאמר: "דברי הדקטור הנכבד אינם נכונים. על פי העדים יקום דבר, וכל מוצא פי העדים נאמנים אחר שבועתם". לשמע הדברים האלה לא יכלה היא עוד התאפק ועיניה התחילו כוערות ופניה קדחו ותצעק בקול היסטרי: "מרוע אותנו לא הזמינו להעיד, הלא אנו וילדי התמימים נשבע בתוה"ק, שהוא היה בעת התפרצות התבערה בביתו. ועדים גם האנשים האלה הנצבים פה, ואשר נשבעו לשוא, כי בעת ההיא הלא השקם בעלי י"ש". "פמפטנית, כנראה חביב לך לדור עם בעלך בכפיפה אחת, גמלא חפצך ונישיבך אהו". השמיע הקטגור, וצחוק פרץ מפי השופטים, וגם מפי אלה אשר התענינות המשפט הביאתם הנה. וזוכר הוא, שברגעים המעטים, אשר בהם נועצו השופטים, אם לשפטהו לחסד או לשכמ, אז להטו פניו ולכו קשקש בו כפעמון. מאד נבוך היה, קרמץ לצדדין, ורק תפלה אחת מלאה את מחו: "שפטני ד' בצדקי וכתמי עלי". והנה התגנב שפק בלבו, אל

מסור את העם הרוחני ביד אצילי הפולנים, עולה כזאת חרפה היא לאוסטריא והוא מחיב את כל אשר עזר לחוק הזה באחריות התוצאות. אחרי הגידו את דבריו יצאו כל הרוחנים מן הבית ולא ישתתפו עוד בכוחי החוק הזה.

קשר בסרביא. בממלכת סרביא הקטנה נגלה קשר חרש. רבים מגדולי הצבא והאזרחים רוצים להעביר את המלך וביתו ממלכותם ולהמליך מלך מזרע המלוכות של אירפה, כמו שעשו ביהר ארצות רבלקן. הם באו לירי הוכחה, כי אינם טובים מן העמים ההם, שלא מצאי את עצמם ראויים להמליך מלך עליהם מקרב אחיהם... בדבר מלחמת המכס בין אוסטריא-אונגרי ובין סרביא יש אותות, כי עוד הכרת ברית ססחר וסרביא התחייב לקנות לצרכי הממלכה בסכום ידוע מפרי חרשת אוסטריא ואוסטריא הפתח גבולה למקנה סרביא. המניסטר החרש לעניני חוץ נראף אהרענטהאל קצף על העתונים המפרסמים את מעשי בן המלך המשגע וההולל

המצב ברוסיא. ממקומות שונים באות שמועות לפטרבורג, כי העם מתקצף על המגרת, אשר שמה הממשלה בזכות הבחירה הכללית ואותות הסיסה נראו באכרים, כי הרעב הולך וכבר ועזרת הממשלה התמתמה. הממשלה החליטה גם צוטה לפקידיה להתהלך במקל נעם במשך הבחירות, את המאות השגורות תאחו הממשלה כרסן. מקרי שוד מסלות ברזל ובנקים יקרו פה ושם. בווארשא החליטו הפועלים לכוון שביטה כללית עד אשר תחלל הממשלה לדון חשודים למיתה. גם זריקה במכות ויריות על פקידים גבוהים לא חרלו כליל. רוח הבוחרים בכלל ניטה לצד המתונים.

על המצפה

ועד מרכזי לכלכלת עניים

המשתתף בחברות חסד ועוסק בצרכי הצבור יראה, כי העוני שורר בכל אפסים, הולך וגרול, בהעדר הרצון האמתי ללחום יחד נגד העניות ולהשמש בכל הכנסות האפשריות להקל שבר העניים כאשר תשג יד הנסיון והיכולת. להושיע לבני אביון בשעולה הכריתית, נחוץ להמציא להם עבודה ומלאכה, להחזיקם בדרכי המוסר ולגדל את כניהם. בחנוך תבלית, שיהי האפשרות להמציא להם לעת מציא מחיתם. לכלכלת

בכלילתה. ונכר היה מהיו אביה, שאורו מעמ, כי מצא בה מעט נחם. ע"כ קבש ממנה בתחוננים, שהמספר לו בפרוטרום סה שאידע לאמה בשעת צרתם, סבת מחלתה ומותה... "יספר נא יוס'ל, כי אני אשה רפת בח, ומדי דברי באמי או זכור אזכרה, מעי יהמו עלי ואפרץ בקול בכי", ענתה חיה'לי בקול צרוד, כי הרמעות שמו מחנק לציארה. ויוס'לי מתחיל מספר. הילדים סבוהו ומביטים בעינים נטויות ומתמיהות, פיותיהם פרוחות ומיחלים למוצא פיו. ונראה שכל הגה היוצא מפיו מסכב להם מחשבות: "קודם כל אבי, לפני ספרי לך ממאורעותינו, אשמחך בידעה חשובה ומשמחת, כדי שתעצר בח לכלכל דברי מאורעותינו. אחרי יום הדין הארוך לא חדל עורך דיננו מכבש ומחפש אחר זכור הדין. יגע ומצא, שאיבן ה. הצית את ההבערה, וימצא עדים כשרים, שעניניהם ראו זאת ויעידו על זה בערכאות. אותי הושיבו זה יומים במאסר ויש תקוה שאלה אשר העלילו עיך את העלידה ויענו בד עדות שקר יסגורו." "מעית, בני — ענה האב — הרכרים האלה לא יקילו מעלי אף במעמ את ינוני. היו ימים במאסר, אשר בהם שאפתי לנקמה, מאווי כל איש עשוק שיאף לנקמה היו בי. אבל עתה העולם חשך בעדי. רנשית איש חי התאבנו בקרבי; אבל חושבני שדברי אמכם האחרונים ישיבו דוחי לי." ויום לי ממשיך את ספורו:

"כאשר הוליכך העירה, ועינינו לא חוץ עוד, נתנה אמנו ע"ה צו במציא, לחרול סככות. בעת

ענינים מדינים

הדלגציות. ביום א' שביע זה נקהלו בבירת אונגרי הדלגציות של מועצות הממלכה מאוסטריא ומאונגרי, לקבוע את סכום ההוצאות המשותפות לשנת 1907. הקיסר קבל את פני שתי הדלגציות בהיכלו אשר באפן ובמיוחן, כי המצב המדיני לא השתנה באופן ממש. הברית עם אשכנז ואמליא נכונה במקרה וכן ההשקפות עם רוסיא בדבר המזרח הקרוב ושלוש גם עם כל הממלכות. הסכום הדרוש להוצאות המשותפות הוא 376,684,067 כתר. הסכום הזה גדול בכ"א מיליון מסכום ההוצאות של השנה הנכחית. הקיסר המעיס, כי ההוספה היא בגלל היוקר השולט בכל דבר. בדלגציה האוסטרית לא השתתפו המניסטריוס האוסטריים ונשיא הדלגציה הנסיך לובקוביץ דבר בפתיחה על אדות הצבא המשותף ועל צרכי הממלכה השלמה. ובדלגציה האונגרית השתתפו המניסטריוס האונגרים והיושב בראש דבר רק על צרכי אונגרי, כאלו אין לה דבר עם אוסטריא. מזה נראה את הרוח השולט שם. אונגרי הביט על הדלגציה כמו על ועד של בית הנאמנים האונגרי ואת התבונה הזאת היא מכלימה גם לפני המושל.

חוקתקון הבחירות. ביום השבת הזה יגמור בית הנאמנים האוסטרי את החוק וימסרהו אל בית האדונים. ובית האדונים כבר קבע ועד לרון בו בקביעה הועד הזה עשו "האדונים" דמונסטריציה נגד החוק. כאשר רשמה המפלגה התיכונה של הכית הזה את שם חברה הנראף בילאנרס-רהייט, (שהיה מניסטר לעניני פנים בימי ממשלת נאומש והוא חבר את החוק הזה) מחקו אנשי שתי המפלגות האחרות את שמו ויבחרו אחר תחתיו המתנגד אל החוק. בזה בקשו להראות, כי הם ירחו את החוק או יחליטו זכות בחירה בפולה, כמו שדרשו האדונים הרמים גם בבית הנאמנים. כאשר קבל הקיסר את פני הדלגציה האוסטרית בכורפסט ויבכר את כל אחד בדבר פיו כמנהגו, הזהיר את האצילים הרמים מכל המפלגות מנגוע בחוק הזה להשחיתו. דבריו הנמרצים יררו אל חררי לבם וחשקם לקלקל את החוק נשחת. עתה בטוח החוק, כי יצא בשלום גם מאת בית האדונים. — רשם גדול עשה מפלגת הרוחנים בבית מועצת הממלכה ביחוסה לחוק הכחירות, ראש המפלגה הפרופסור רומנמשוק קצף על אשר נקבעו חקים מיוחדים בבחירות בגליציא, למען

עוד אינו רואה... הבית ששם... אין יוצא ובא... לבו הולם בו בכמקבות... הוא ירא... החשש אין נוהגו להכנס... הוא נכנס... יללה חודרת לאוניו מהחדר השני... לו גם את קולה האזן; הוא הולך אנה ואנה... את מבטו החד הוא שולח למצאה... לחדור ללבה מה שחשה עד כה בעת הצרה הארוכה הזאת. אבל איך? אוי לו... יללה מתרצת לו את השאלה הזאת... האסגס הנאמנה שלו איננה? שבתה שמחתו... עוד הפעם יגון ואנחה... איננה...

— — — אבי! — השמע קול בני יוס'לי, עלם ארמס, יפה תאר וחסון כאלון ככן עשרים — אבי! כבר עבר חצי שעה בהסירך מעליך את געליך. בהחלצתן אתה חיב רק חצי שעה, כי כבר עברו יותר מחמשה ירחים למות... לסים לא יכל, בי זרם דמעות פרץ מעיניו. אכיו כמו התעורר מתרדמה וישמע מתוך בכי סלים סקיטעות: אוי ואבוי לי! "היא איננה... ואני אהאבל על מותה רק חצי שעה... זה שכרה בעד נאמנותה!... לולא הזהירו חכז"ל על ברחך אתה חי" איך טוב היה לי. "לא, אבי היקר, סלח" — נחמתהו בקולה המצלצל חיה'לי, נערה בת שמונה עשרה, גביתה בתמר ועיניה יוקדות שחורות, לסתותיה חורות ארמרות, שפתיה כשני וצמות שחורות ארוכות תלויות על כתפותיה — אל האשים בעת צרתך את חכז"ל, כי הם הזהירו על זה בצדק... כי רק בזה תגמול לאמנו ע"ה חסד, בשתגדל את ילדיה לתורה ולחפה. ובעת דברה את הדברים האחרונים, דמהה בכל לאמה

בכ"ם והאגודה אנוסה להביא מורים מרוסיא. בחדש תשרי עמדו חמשה בכ"ם להסדר ורק מחסרון מורים הגונים לא נפתחו. עובדה מעציבה היא, שכין כל המורים הרכים, המבקשים להסתפח לחברי האגודה, לא מצאה הלשכה ברובם אף אחד ראוי למסור לו משרה. אבל מעט מעט יתרבו המורים. כי רבים המורים הפונים אל האגודה בבקשה, להורותם אופני הלמוד בכלל ובפרט.

ראוי היה שבימי החפש בניסן ובתשרי ובאב ואלול תקבץ הלשכה מספר מורים בלתי מומחים, להורותם את דרך הלמוד בקורס מיוחד, כי לא נכון הדבר שבעוד שכמה מאות מורים וסתם צעירים בגליציא מבקשים עבודה ואין תביא האגודה מורים חדשים מרוסיא, לחוק את רגלי ילדי הארץ ועיני אלה רואות וכלות. קורס קבוע למורים נחוץ מאד. גם מורים פרטים צריכים למוד וכרצון ישתתפו בקורסים ומהם תקח האגודה למנותם בכ"ס חדשים וגם המורים בהבחנם בתוצאות טובות ויסמכו ייסדו בעדיהם בכ"ס. המה יראו פרי טוב והתלמידים יראו ברכה בלמודם. עוד על דבר אחד יש להעיר את און האגודה. בתוך תכונות המורה אל נא יהי יחוסו לדת התנאי האחרון; בזה תלויה השתגשגות האגודה והצלחת ביה"ס וכל ההנוך. ואל יהי למוד התורה טפל בפרוגרמת הלמודים, אם שמה לה האגודה מטרה למאות מקום החרדים. ולעמת זה יש לדרוש, שלא ילמדו התלמידים תורה עד שידעו את השפה בשעור קבוע. זהו התנאי הראשון להצלחת למוד התורה.

בישיבה האחרונה, שהיתה לאגודה החלט להרחיב את פעולת האגודה בכל מדינות אוסטריא, להקהיל אספה כללית בימי חנכה הקרובים, לקבל חברים תומכים, לכבש מאת ועדי בתי הספר לתמוך בידי הלשכה ולהביא את כל בתי-הספר ברשות האגודה. ראוי שישמו נדיבי עמנו לב להסתדרות הצעירה והרעננה הזאת ויתמכו בה ויעזרוה עזרה ממשית, למען תוכל להתעסק באמץ לב כיסוד בכ"ס בכל הערים וקורסים למורים, למען יהיו מורים מומחים ומנוסים מצויים בכל הערים ולא יבלו התלמידים שנותיהם לריק ואכותיהם לא יוציאו כספם לבהלה, תמכו ביד האגודה, השקיעו בה מעט כסף והמעט הזה ישא לכם פרי טוב קים לעד.

אולי יען כי הסתגל כבר לתנאי המאסר? בהפרדו מהם, ובחזרו על המוסר לאחיו היהודי, שהיה רגיל להמץ לו בכל פעם, שליבי לא יטה עוד אחרי הבלים כמו עד כה — שנה גם האחרון על בקשותיו, שבקש ממנו זה כבר: שאת העקר יזכור, ולא ישכח, לשלוח לו י"ש וציגרים, אז לא ישכחהו לעולם. הדברים האחרונים נשנו ונשלוש גם מכל האסירים כהפרדו מהם...

תחת להתקבל ולהחבק בסכר פנים יפות מאהוביו, לא מצא אף אחד מהם בצאתו מהכלא... רק הטבע קבלהו בפנים נועמים. השמש לא זרחה לו, אף קו תקוה אחר לא שלחה לו... רפש בחיץ, והשמים התעטפו במלית כלו שחור. התחילו מטמטמים דמעות. את מי הם מכנים? סוד כמות מרחף באויר, לא ידעהו. — אנשים סכירים נוהגים לו שלום, ומסימים בברבת "מתיר אסירים", ועל כל פני הנגשים אליו משתרע צל עציון, כאלו הם נדים לו. נראה שהסוד הנורא גלוי להם. אבל אין סגירה... לבו נבא לו עתידות קשות, לא כאב לו, רק סחר מצא לו שם קן. לא נהנהו לכו לשאיל, למי שיהיה, לשלום ביתו, לשוטה... הביתה הוא ניסע, להרעיון הזה יגיל... אבל הפחד האורב לו משבית את שמחתו... מי יתן ויראנה עב"פ יוצאת לקראתו צעדים אחדים לפני ביתו או למצער איזו טילדיו... עגלתו הולכת ומהקרבת לביתו... מרחוק הוא רואה מגדל המסגד, בית הכמר ואצלו מתניסם לתפארה בית הסגן בנוי על תלו ואכרים רבים יוצאים ונכנסים שמה. אנחה קשה יוצאת מחזהו. אף אחד מאהוביו

עניים כזאת לא תשפגה מהנות אנשים פרטים הנותנים וחוזרים ונותנים; כשהן בלי סדר ובלי התרכזות ובלי מכם עצה שתניענה להכילתן, לעולם לא תוכלנה לעזור, בעד העוני. וההכרח שואג כקול, להקן תקנות בכלכלת העניים, שהיא נהונה פה רק ביד מדה מקרית של דחמנות של אנשים בודדים, לעשותה לענין צבורי, להתעסקות פומבית בסדר והתרכזות הכוחה, במטרות נתונות, ובהתיעצות המידית ע"י אנשים, שרצונם ועתותם בידם ברב או במעט, והמכונים הרברים לאשורם. ברוך קהלות ארצנו לא השיגה עוד כלכלת העניים ידים עסקניות וחשבי מחשבות, כדרוש לחפץ המקום והענין, (יען 1) רוב יושבי לשכות הקהל הנם אנשים שעתותם מוגבלות, והפגעים ומקרי יום בל יתנום לדאות, כי מעיני הישועה, אם לא נעדרו בהחלף, נזולים כמים המונרים ארצה, בלי תועלת והכליה. (2) חברי העדה הנותנים לקופה הקהל כתר או שנים הם משוללי זכות הבחירה לגמרי. (3) ואלו שיוכלו ורוצים להת יותר יפסחו עליהם בעלי הלשכה, לבל יהיו כין המשלמים, מדאגה פן יכקרו מעשיהם ויערערו על כסאותם. מכל המעשים האלו הסבול כלכלת העניים הרבה, מלבד שהם עולה ישנה, נסיגה לאחור, וגאות ארוסטוקרטיה המתנגדת לרוח הזמן ולהצדק והיושר. אמנם נובל להגיד, כי אלו שאינם משתתפים כלום בהוצאות הצבור הכלליות, אין להם זכות להתערב בעניני הקהל, אולם מי שמשתתף כתרומתו ישר או לא ישר, למשל ע"י מס השחיטה, הדעת נוהגת, כי לשניהם משפט הבחירה, והמשלם כתר או שנים כפי השגת ידו, הנהו נותן לפי יחס מצבו לא פחות מהנותן שלשים כתר. וכאופן כזה גם כין יועצי העדה לא יחסר המצב הבינוני ולמטה שהוא רוב מנין. כי מצב הבינונים ולמטה מוכשר ביותר ליסד כלכלת עניים פומבית בהסתדרות עניינה ולהביאה לידי התפתחות בכל מקצועותיה ולחסן ישועות—עדים קימים הם מוסרי צדקה וחכרות חסד השונות, שנתוספו אך ע"י הכינות והעניינים והנם מבטח עז לחברי העדה הדרושים עזרתם. הנכון איפוא, שישתדלו ראשי העדה בכל עיר להושיב אחת לשלש שנים ועד של עשרים ואחד מצודק ממצב האמידים ומהבינונים ולמטה יחד. הועד הזה יהיה הנקודה המרכזית לכל עניני כלכלת העניים, ומטרתו: להתיעץ לכה"פ פעהים בחדש איך למצוא האמצעים והאפשרויות לרפא גורל העניים כפי היכלת והנסיין, ולעמיד לימינם בדרשם עצה וחסות. שם יחליטו, אם יתנו לעניים נוסעים כסף פמירתם, שם יחליטו על סכתבים ובקשות של מטי יד באיזה אופן

יהמכום ומאיזה חברה, ושם ידרשו מעל ספרים ועתונים המדברים מעניני, עזרת העניים, לדעת דרכי הישועה, אופנים ותחבולות ואמצעים לעזור ע"י מוסדות טובים וכתו חסד. שונה אינו בהחליט, כי בגליציא יוכל עוד ועד כזה להמציא ולהוציא לפעולות אמצעי עזר ואפשרות ישועה לעניי עדה, אם גם לא תשיג ידו לחשוף אמצעים שפונים וממונים, כאשר יחפשו אמצעים בארץ המיליארים באוניברסיטה משיקאגא מעל הקתדרה המיוחדת לתכלית זאת. ובמקום שחרחמנות, אחדות והשתתפות בצרת אחיהם מפעמות בלב ועד המתיעץ באמת ובתמים, כשקידה וזריזות, שם לא יבצר להנות מכשולים ומעצורים מן המסלה ולכוא במקדם או במאוחר אל מטרה. כי יעצתי, טוב לבחור להועד מגבאי חברות צדקה שונות היודעים ומכירים יותר את מצב העניים, ומאלה אשר נוכל לקווה, כי בלב רגש ירצון יעסקו בצרכיהם כאמונה, ובוה נביא דוח חדש וחיים בכלכלת העניים.

מרנוב. א. י. הימאן.

הנריק סיענקיעוויטש בשם הצדק.

גדול סופרי הפולנים בזמן הזה, הנריק סיענקיעוויטש, ערך מכתב אל ווילהלם קיסר אשכנז, להוכיחו על זדון ממשלתו נגד הפולנים בפרוסיא, שהיא קורעת את ילדיהם כחוקה מתוך עבם, להרכיקם בעם האשכנזי. הוכחה מרה היא מדבר עם המושל האדיר, להוכיח לו, כי משפט התקיף אינו משפט צדק והרעה, שהתקיף עושה לחלשים, נהפכה כסוף להרע גם לו. "אין זכות נגד זכות, הוא טוען, אין חוק נגד חוק. הזכות להחקים נתן אלקים לעמים, שרשה בחסד אלקים. וזכיות הוד כליכותך, שגם הן נתנו מאלקים, אינן רשאות לגזול זכות אחרים. פן תהרס בזה מלכותך, וזכיותך תשחנתה". כנביא הוא מזהיר ומתנבא בשם אלקים ובשם הצדק והוא שוכח, שגם ווילהלם קיסר אשכנז פקח הוא ואם היה רוצה לענות את נביא הפולנים, היה לו הרבה מה לענות: הן לא נעלם מקיסר אשכנז איך יתנהגו הפולנים במקום שהם תקיפים מאחרים. אם נתן אלקים לכל עם זכות קיומו ואין זכות עם יכולה לבטל זכות עם חכרו, איה זכות הקיום של היהודים? מדוע אין חבריו של סיענקיעוויטש, האצילים הפולנים, יראים מפני אלקים בגזלם זכות היהודים, שגם היא נהנה מאת אלקים עכ"פ כאותה מדה שנתנה להם? אם עין נדל מנשוא הוא מה שעושים פקדי פרוסיא ומירי בה"ס שם, בכיפם את ילדי הפולנים להמודד עם בשפה זרה להם, איך

יוכלו שרי מועצת החנוך בגליציא לכופ את היהודים, לבלתי למוד שפת תפלתם המיוחדת. סיענקיעוויטש מתאיין, כי פקדי אשכנז מבדקים בין ילדי הפולנים ורין אלקים ולבו לא יכהו מאימה אם יבדילו אחיו בני היהודים ובין אלקים, בחנכם אותם ללא דעת את דתם ובכחותם לעיניהם את דת ישראל. על היהודים רגילים הם לאמר בקיל של היודעים תקיפותם, כי מאין להם מדינה מיוחדת הם בעל כרחם פולנים בארץ פולן; אבל על הרוחנים לא יוכלו לטעון כן. הרוחנים יושבים על אדמתם כהפולנים בפרוסיא והם מתנהגים עם אלה כמו עם היהודים. רחוק מאהנו מאד מלערער על זכיות הפולנים. מי יהן וישתחררו כל העמים העשוקים ואנחנו בתוכם. אבל על שפלוהנו כעני העם הזה אנו מהאונניכ. הפולנים טובים, כי דבר מובן מאליו הוא, כי הדין נותן שיקולו הפרטים את עלם מעליהם ויכירו את זכותם ובאותה שעה שהם תוכעים את זכותם הפ סוכרים, כי דבר מובן מאליו הוא, כי הם רשאים לדכא אחרים, כי "רמם סומק מצי". קיסר אשכנז ירא מאד מפני אלקים וככל זאת ברור כשמש, כי לא ישמע כקול סיענקיעוויטש המדכר אליו בשם אלקים. לפי דעת ממשלת אשכנז אין רשות לאלקים להתערב בעניני מלכותה. אבל מה יענה גאון הפולנים לו ההערב אלקים בפוליטיקתם ושלח אליהם נביא והנביא ההוא היה צועק כאזניהם: לא יהיה לך אבן ואבן איפה ואיפה. אין ספק כי היו תופשים אותו ונותנים אותו ככית האסירים. ומדוע ירעישו את העולם כאשר יתפשו שומרי הפרוסים את דירשי הצדק הפולנים במדינת פוזן. בעינינו רשעים הם הפרוסים בזה, רשעים וזדים וראויה היא גאותם להשפל ובטוחים אנו, כי גם יומם יבא, כמו שבא יום כל העמים הגאים, שנהנו חתיים כארץ חיים. אבל כמה שונים אנחנו, שהדורשים צדק יחשכו למשפט צדק לדכאנו וללחצנו. כאיזה צדק יבטלו הפולנים את חברותינו ויגזלו זכות בחירתנו.

זכחי צדק.

כבואי להמתיק הדינים הקשים על השחיטה הדתית מפאת צורריה, מכרח אני לתת טעם שכלי על עיקר השחיטה ומתותה (*). ואכנה לי יסוד נאמן כשמת (היני מוסר מודעה בזה, כי אינו בא לתת טעם על חמשת הלכות שחיטה נגד החלטות בעל התב"ש ז"ל, אבי כל מסדרי ש"ב, אשר מפניו יחתו כל גדולי ההוראה. וז"ל בהגהות שחיטות (בראשם מהר"ע): מתחכמים לתת טעם על ה' הל"ש ויש לחוש דלויק מינייהו חורבא, וכיו, לכן אין לך רשות להרהר בטעמים, כי גזרת המלך הוא והלמטי ע"כ. רק רצוני

כזאת — אמרה — לא לבכות כי אם לעשות נחוץ". ואותי צותה לרתום את העגלה לסוס. ונסע העירה... עורך הדין הבטיחנו שיוציאך לחפשי, אולם נגד ישיבת הארעי אין ברירה... היא לא שכה הביתה כל ימי השבוע, בהשגיחה שישלחו לך אבל במועדו, לולא היה בעיר — טענה — לא מצאה מנוחה לנפשה, ובעיר נדמה לה, שעל ימינך היא עומדת. בע"ש שבה. כל היום התמוגגה בבכי, ואחר הדלקת הנרות באה מנוחה מלאכותית, הבל נשכח, רק ה"קדוש" העיר את עצמונה. ודמעות נראו בעיניה... ערב יום הדין הגיע. הכמר קרא אותה לביתה ותלך. אחרי שעה שבה זועפה, עיניה העו בחוריהן, ובחבה עצורה חימה מסותרה... לשאל אותה סבת ההתרגשות, לא ההין אף אחד מאתנו. דק מפיה התמלפו מלים מקומעות ומשוניות. מה? בלום השתנעתי? את חיה'לי שלי אשלח לו? היא תתחנן לו ואת פניה היפים לא ישיב ריקם?... כן אימד הוא, אבל מי יודע?... מה? ה"הלכת חיה'לי?", שאל האב בפנים מפיקים מבוכה, עצב, בעש, והתענינות. "לא", ענתה, "אמי לא נהנתנו... אמרתי אולי יפעלו עליו דברי, ויעידו העדים עליך טובות, אך היא כאחה: "אחשוש". מעל פני האב חלפו הכעש והמבוכה ויובלי ממשך את דבריו: "והנה יום הדין הגורא... בקצר-רוח, הפלה בפינו ודמעות בעינינו חכינו אני וחיה'לי במסדרון בית המשפט לקראת כואך. הנה מה אנה לנו המקרה תהך. אכנו היקרה אחות קדחת ודברים מוזדים מהמלטים מפיה... חיה'לי יבכה

בקול ואחרי-כן התעלפה, ואני בהחיה נדהמתי כפסל שיש. אח"כ התעוררתי ולבי הלם בי, אבל מיד התחזקתי ואעורר את חיה'לי מהתעלפותה ואשלחנה ביד דודנו דוב הביתה, ואת אמי ע"ה הכנסתי לחדר מיוחד במלון. קרובינו לא נהנונו להכנס אליה, כי הרופא אסר עליהם זה בהטעימו, שנכרים בה סימני מחלת המיפום. וע"פ מצות הרופא סגרו את החדר הזה מכלי צאת ומכוא שמה. יהודיה אחת ששכרתיה החליפה ככל פעם את החתולים הקרים ומחלתה תקפה מרגע לרגע... עיניה עצומות ופניה להמו, לעתים קרובות השמיעה כאוב קולה: "גזלנים השיבוהו לי... אל תידא הירש"ל! הרופא כמעט אמר נואש לחייה. אחר ימים מועטים הוקל לה מעט. החום סר ממנה. וכו כיום פתחה את עיניה והבט הנה והנה ובראותה אותי שאלה: "איה אביך יוס'לי? הא?..." את דומיתי הפריעה בככיתה... ביום השני התקדחו עוד הפעם לחייה, ועיניה נסגרו לחצאין, והרופא אמר, שמחלת המיפום דפתה, ודלקת הריאה לקחה את מקומה ביום השלישי לא נפתחו עוד עפעפיה, יקולה כמו מעפר צפצף: "גזלנים! רוצחים!... למה העשקוני זדים?... השיבוהו לי... הערשיל הצל את צפיעותי... את חיה'לי מיד הכמרה... גדלם הירש"ל... ביום הזה עלתה נשמתה לגן עדן..."

אלפים שנה, שהתגלגלה הנה... קינה ישנה החוזרת ומתחלפת, הוי ואכוי, בכל פעם... קולות גסים ודקים ישמעו, וכלם יתאחדו להרמוניה אחת שלמה... ומשמיעי הקולות האלה, פניהם כפני אומתם הרצועה, מכורכמים ומעוותים... ועיניהם מורידים דמעות כנחל, מככים הם אז שברם המיוחד להם... לא הרחק מהבית הזה מתגוסם כיפיו בית חומה יפה מואר כהרבה גרות. זה כיתה של סגן הכמר, מחזיק בית מרוח - חלף הכית הרעוע שנשרף לפי משפט ביה"ד, כידי הירש... אכרים אחדים נבנסים שמה. כלב דופק ובפנים מפיקים אימה מספרים הם לאחיהם היושבים שם בדברים האלה: "התשמעו אחינו, לא לחנם הזהירנו אכינו הטוב, שלא לדרוך על מפתן בית הערשקו, באמרו, ששם ירקדו שעירי תפת. עתה נוכחנו, שצדק יהגה חכו. שמעו נא אחינו! בעכרנו עתה על פני בית הערשקו, חדרה לאזינו יללה כה נוראה, שהכף הכדנו שזה מעשי שדים". "כן, כן אחינו — ענום אחיהם — עלינו להוקיד רגלינו אף מלעבוד את הדרך הזאת. כן הוא, הערשקו בכשפיו יצודנו עוד בחרמו".

"מיכילל! הבה י"ש", השמיעו כלם בבת אחת במקלה.

האשכנזים אין כחם לשלם את המסים השנים, שעליהם לתת שנה שנה לממשלה. עד מהי לא ישתדלו אוהבי עמנו האמהים להמיר את מצב המסחר והעבודה בארצנו וליסד קלניות גם לאנשי ירושלים? — כיום א"ב"ג מרחשון באה לעירנו השירה היהודית מאוסטריא, לסיר את הארץ. מספרים בשלשים איש ואשה. כל האורחים נסעו בארץ לארכה ולרחכה בעזרת החברה לנסיעה "הבור". פה התאכסנו בבית המלון של אמדורסקי. הרה"ג החכם בשי ר' יעקב מאיר שלח שלשה רבנים נכבדים למסה"ב, לקבל פניהם בברכה שלום ומכתב ברכה בידיהם ממנו. גם רבי מנכדי עדה היהודים קדמו פניהם בברכה והרב הישיש של עדה האשכנזים ר' שמואל סלאנט שלח להם מכתב ברכה. הקנסייל האוסטרי פה שלח מתרגמנו עם הקאואוס, לקבלם כחצר מסה"ב. מפה נסעה השירה אל הירדן, אל ים המלח, ליריחו, לחברון ולמישבות. פה בקרו את כל בני החסד ומוסדות הצדקה, את הנהל המערכי ואת בני הכנסת ואת הרבנים. החכם-בשי דרש לבכורם דרוש נכבד מאד בשעה עבר ומנהל השירה מר גראיעווסקי, תרגם דבריו אשכנזית. שבעה ימים התממהו פה. כרוכים הם כבאם וכצאתם!

מנדל קרמר.

מחרוב ומרחוק.

אסון נורא. בבורסלב מקום מכה הנפש נתקנו צנורות הגז, שבו משמשים יושבי העיר להסקה ולמאור. בבית אחד פתח המשרת את פי הצנור להסיק ולא נזהר, הגז התפרץ את תוך הבית ברעשי. כל הבנין והחצר נהפכו למעי מפלה, הבית התפוצץ כמו בומבה. הדיקטור שהוא היה בעה"כ שם ואשתו נהרגו גם יחד מת.

מ. י. ע.
חברת רמאים. בדוהביש נתפשו בידי הפולוציא חבר רמאים, שזיפו מכתבי-עודות וחזותות ויוציאו סכומים הנוגים מידי רבים. הם באו בתור פליטי רוסיא, שעליהם לפרנס משפחות רבות שנהרס מעמדם בפרעות. בידיהם נמצאו חזותות של ראשי קהלה, הנהגות ערים, ראשי אזרחים וכדומה כלם עשויים בידיהם. לדאבוננו כלם יהודים.

מ. י. ע.
דמונסטריציא של בעלי הכתים בקארלסבאד. בעשרת אלפי בעלי כתים וכראשם צירי הפרלמנט ושירי העיר עשו דמונסטריציא עצומה בקארלסבאד נגד שר המס בעיר, המרים את מס הכתים עד אין גבול ומצוה את בעלי הכתים, להגדיל גם את מחיר הדירות. שר המחוז הכתיחם. כי יתאמץ לעשות חפצם.

י"ש ש"י. בנלאסנאו במדינת שמלנד נהרס מגדל בבית משרפות י"ש. בראש המגדל עמדה קלחת ענקית מלא י"ש חם. הקלחת נפלה מעל המגדל ותשבר, ולערך חצי מליון ליטר שפיריטוס חם נשפך בחוץ וישטוף בחזקת זרם מים כבירים ויחף את כל הנמצא בחוץ, אדם ובהמה שחו על פני ים הי"ש העמוק למעלה מקומת אדם.

מגפה בצבא. בגדוד צבא אחד ברומניא פרצה מגפה ותצעיד את האנשים המונים המונים לבור שחת. עוד מאה וחמשים אנשי צבא שוכבים חולים במחלה מסכנה. הדבר נחקר ע"י דופאי הצבא, הם אומרים, כי רעל הושם באכלם. בגדוד הזה ישנם יהודים רבים וגם בהם ננעה הרעה.

ארץ משבטל בניה. ע"ס הסטטיסטיקה של ארץ צרפת, שיצאה זה עתה לאור משנת 1905 נראה עוד הפעם, כי התרבות העם שם תקטן משנה לשנה. מספר הנולדים היו בשנת 1904 818-239 ובשנת 1905 רק 761-203. ובשנת 1905—770.171. עודף הנולדים על המתים היה בשנת 1904 57,026 ובשנת 1905 רק 37.120. יושבי צרפת אינם פרים ודבים אף אחד לאלף בשנה, בעוד שבאשכנז נוספות בכל שנה מ"ז נפש לבד אלף. באנגליא היה עודף הנולדים על המתים בשנת 1904 475.000 נפש, באוסטריא-אונגרי נוספו 562-000, באיטליא 387.000 ובאשכנז 862.664 נפש. בשנת 1994 היו בצרפת ל"ז פלכים, שמספר המתים היה רב ממספר הנולדים ובשנת 1905 היו כבר מ"ד פלכים כאלה ובפלכים אחדים

ויכול לבוא אך אחרי אשר נח הדם מועפו וממרוצתו, אבל אז כבר מה הכע"ח. על חמשה הלכות שחיטה איננו חפץ לבוא במעטים כאשר בהבתי למעלה, כי בעל התב"ש ז"ל נוער בגאונים גדולים על נתנם מעם כהן. ובלם פה אחד משים צער בעל חיים דוקא. מהפירכס וההתאנחות אין שום ראיה על רגש צער, שזה אך ממיני הנסיסה, שהמיתה עושה ויקרה לפעמים כבהמה מסכנת, שבמעט מה ולא הנוע בשום אבר בשעה השחיטה ואחריה, ואחרי זמן מה הפרכס מעט או הרבה ואינם מהפרכוסים הכשרים לנו, וזה הנקרא כפי הפוסקים, "זב הלמאה". ח"ם.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. אש הקנאה הורה, אשר הוצתה פה בין הקנאים ע"י הולכי במל, היתה למין שנעון מפליא. הבחורים "הלוסדים" כביהמ"ד הגדול, בני אמונה" פה עושים נקמה כביהמ"ד ויאמרו להחריבו. קלקרו את מנורות הגז, ובמעט הביאו את הגז לידי התפוצצות, התחילו לנסר את הספסלים, גם ערבו ב"ד של צנורה על ספרי ביהמ"ד, כל ספר שאינו טוב בעיניהם, אף אם יש עליו הסכמות מגדולי הגאונים, קרעוהו לקרעים קטנים. ראש המזיקים ידוע לנבאים ורק מחוסם על שנות בחרותו לא מסרוהו לב"ד של ענשים, ללמדו מעט ד"א. אבל אין ספק שמחבל בזה יפול עוד ביד המשפט, כי נפש מזיק בו ולא ידע להזהר והאלקים יאנה לירו. הנבאים היו מברחים לסגור את ביהמ"ד.

כבוב. אחינו החרדים מבעלי ה"חדשים" קראו אספה גדולה בביהמ"ד של ר"י גלנצר. ביהמ"ד היה מלא בחורים ואברכים וקצת בע"ב. ראש המדברים הוביח בהתלהבות נמרצה את נחיצות יסוד חברה של כל החרדים, שתשגיח בעין פקוחה על הכשרות, על המקואות, על שחומי חוץ, על הערובין, על השעות הקבועות לשיבת ב"ד וביותר הראה על נחיצות רב אב"ד גדול כתורה, ובפירוש התנה הדובר, שאסור לחברה להערכב בענינים פוליטיים ואפילו בבחירה למועצת הקהלה העומדת על הפרק, כי גם הקהל הישראלי הוא פוליטי וחיי לזה מה ליהודים ולקהל? בסוף הבחיש הדובר את השמועה, שיש כדעת החרדים, להתחבר אל הציונים ח"ו, להלחם נגד הקיפי הקהלה. גם נזהר את אחיו הזהרה רבה, להשמר מקשר בזה, כי תועבה הוא כעיני הרה"צ. החברה לא תקרא לא "שומר ישראל" ולא "מחזיקי הדת", כי אלה כבר נפלו. ציוני אחד בקש לדבר ולא נתנהו. הו"ר עורר את הנאספים, שישלם כל אחד ו' כתרים לקופת הקהל, למען יכבשו את חדר הקהל בבחירות. האספה ארכה בחצי שעה, לא נכתב פרטיכל ולא נחלטה שום החלטה והחכילה נתפרדה. מן האספה הזאת נבר, שעוד לא נתבשרו החרדים כל צרכם ולחפצם אין יסוד בהגיון האחד סותר את עצמו ואת חברו, ראשית הלא בעה"ב החרדים בעלי ה"חדשים" כבר נתארגנו לחברה ובכמה עירות קטנות אין מספר בע"ב גדול כזה. ושנית אם יבניסו את הוצאות החברה למס הקהלה אין עוד צורך לחברה חדשה, כי הקהלה בעצמה היא אגודה והיא מחויבה להרים קרן הדת והיהדות ואם יכבשו את הנהגת הקהלה הלא הכל באן ולמה חברה? הוא הדבר שמספרים מאחורי הפרגוד, שרק שני בע"ב מסקשים תואנה להבחר ולנחול כסא כבוד בלשכת הקהל לתועלת שדוכים גזונים, יותר אין באן לא רבים ולא יער. — כיום א' שבוע זה דרש פה הפרופסור מאהלר מפראג על דבר מטבעות עבריים ויחוסם להולדות ישראל ויגל לפנינו הרבה חדשות מחיי עמנו בימי המכבים.

מכתב מארץ ישראל.

ירושלים. אנשים אחדים מנכבדי עמנו בעירנו קנו נחלה גדולה של שלש מאות אלף אמה מאדמת מירי סמיכה לירושלים ויש בדעתם למכרה בחקים קטנים לבנין בתים. הם מקוים להשיג כמהרה רשויון לבנות את הבתים. כן הולכת העיר ירושלים ומתרחבת ומתפשטת. — בגלל המהומות ברוסיא הורע מאד מצב הכוללים אשר לעדת האשכנזים בירושלים וגדול מאד העוני ביניהם. אין מסחר ואין עבודה. משפחות רבות וביחוד בחורים ונערות בארצנו היו מברחים לצאת מן הארץ, לבקש פרנסה בקצוי ארץ. רוב עניי

הרמב"ן ז"ל, המשיג על הרמב"ם ז"ל ככמה טעמי המצווה, שבין אדם ובעלי חייב. ואעתיק את דבריו על המקרא, כי יקרא קן צפור" (דברים כ"ב ו'), ששם הוא מדבר דרך בלל על הרבה מצוות, וז"ל בקצרה: "גם זה מצוה מבווארת מן אותו ואת כנו, כי המעם בשניהם (ואת המעם הזה עצמו הוא נותן על איסור בשר וחלב), שלא נהיה עם אכזרי וכו' ועוד בהרבה מצות לבלתי היות לנו לב אכזרי, ומשיג שם על הרמב"ם ז"ל ואומר על מעטו: אבל הבל הרחקה. ויותר נכון בעבור שלא נתאכזר... והביא ראיה מן השוחט מן הצואר, "לומר שכלם הם להדריכנו במדת הרחמים גם בעת השחיטה, להיותנו נקוי הנפש, חכמים משבילי האמת". והרבה הוא ספלפל בדברי חז"ל ומסים ואומר: "לומר שלא חם הקב"ה שאין רחמיו מגיעים כנפש הבהמית, למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו. שא"ב היה אוסר השחיטה. אבל מעם המניעה, ללמד אותנו כרת הרחמנות ושלא נתאכזר". ראה שם באריכות. מהמצות הרבנים האלה אנו למדין, כי במצות המעשיות, שבין אדם לבעלי חיים, בדרך כלל הרחיקה התורה את האכזריות מלכות ב". ובדרך פרט: א) כי גם השחיטה, שהיא הריגת בע"ח, היא כמדת הרחמים; ב) שגם אוכלי בשר יכולים להיות נקוי הנפש; ג) כי גם מפאת הרחמים והחמלה מותר לנו לעשות כבע"ח מהם צרכנו.

היה אכילה הכשר נוסד על ההשקפה, כי בעלי החיים הכיתים, שהארם מפל בגדולם וברבונם, כביאתם לעולם והיותם, אינם טובים מפרי האדמה והעץ, שהארם כמפל כוריעתם ונמיעתם לתכלית קיומם וכאשר יגמלו ויעמדו במלואתם יניף עליהם סגל וחרמש ולוקחם לצרכו ואין בזה משום נטילה נשמה. אף שהכל מודים, כי בח הצמיחה שבצמחים הוא כנשמה לגוף. וכמו בן אין שום רצח ואכזריות כנשמת הבע"ח לצורך מחית האדם ואי אפשר לבזות בשר בלא שחיטה. אך עלינו למעט בצערם כפי יכולתנו וצער בע"ח דאורייתא. י"ב נתנה לנו התורה את השחיטה עם פרטי הלבנותיה, לברר להם מיתה יפה קלה ונקיה ע"י הפרטים האלה: א) השוחט; ב) הסכין; ג) מן הצואר; ד) ה' הכות שחיטה המסתעפים להלכות אין מספר. ואבאר אך את ההלכות הנצרכות לעניננו, כלומר להמעיט צעב"ח. השוחט כיצד? השוחט צריך להיות דרכיו מתוקנים, יראת ד' על פניו, יודע ספר, בעל לב מבין ומיושב בדעת. ושלא ישתבר בשום זמן ובשום מקום. וב"ו למה? למען יעשה מלאכתו כמתניתוה ובישוב-הדעת, שלא תצא מנדר הלבותיה ותבוא בסוג רצח אכזרי. הסכין כיצד? הסכין צריך להיות חד וחלוק. חר וחלוק? דבר קטן וקל הוא בעיני ב"א אבל כמה יגיעות ייגע השוחט עד אשר יביא את הסכין לידי הכשר שחיטה! המוח מוכרח להיות פנוי מכל בעם, צער ודאנה, כי כל אלה פועלים לאבד מדת הצמצום, אשר בזה תלויה כל אומנות ההשחזה. אויר קר ממעט את ההרגשה וכמו כן אם רוח מנשב בחוץ, אור השמש והאויר החם ביותר יכבידו את העבודה פי שנים. וכ"ז אך בשביל למנוע צער ובאב מהבע"ח. מיתה ע"י סכין חד נקי מכל פגם וחלודה היא בלי כל צעד והיא כעין מיתה נשיקה האמורה באדם. ואני איש מנוסה ומוסחה לאותו דבר ואובל להעיד ע"ז, בחומר כל שבועה. בדידי הוי עובדות רבות, שאין באן המקום לספרם. מן הצואר למה? הצואר הוא המקום, ששם יעברו ויהקצבו בל עורקי הדם, הורידין שבגוף ובאשר יפתחו הם, יתרוקן הגוף מהרה מהדם והמיתה ממהרה לבוא. וזה דבר ברור בעיני אחרי נסיונות רבים, כי כאשר לא ירגיש הבע"ח שום כאב מן החתך של השוחט המהיר כמלאכתו ובסכין בשר דוקא, כאשר אמרתי למעלה, בן לא יבוא כל כאב ממריצת הדם, המכלבלב את מוחו יותר הרבה מהבאה על הראש כבשיל או בגרון. והכאב להטעים את עיקר השחיטה בעקבות מהר"ל מפראג ז"ל שכתב ז"ל: ולמה באמת השחיטה מן הצואר ולא במקום אחר, כי צער בע"ח דאורייתא ולא נמצא בשום מקום שיש מיעוט צער רק אם ישחט מן הצואר, כי שם מתה במהרה (ועיין ויקרא רבה פי י"ג ובמפרשים).

וסדר הספרים משונה. סה"ת מתחיל בספר דברים, אחרי כתוב ספר במדבר, אחרי ספר ויקרא ובסוף שמות. ספר בראשית חסר. הם דורשים בעד סה"ת חמשת אלפי ליטרא שטרלינג, כמאה ועשרים אלף כתר.

אב עשיר, הארון שלמה רותשילד מוויין נסע פעם עם אנשל בנו בעגלה. כתום הנסיעה שלם חוקן לבעל העגלה כפי המחיר הקבוע. העגלון הכיט על המטבע ויתמה הרבה. — האין זה מטבע בשר, שאר רותשילד. — כשר היא, ענה העגלון, אבל הארון הצעיר רגיל לשלם לי פי ארבע מזה. בן? השיב, רותשילד, אפשר הדבר, אבל לבני יש אב עשיר ולי אין אב עשיר.

למד בני למד!

במפתח עוד גופו, אך נפשו שאפת,
רוחפת למרום, תתחמק לעד...
בבך שפכת כל שמחה, לא יזכר עצבת,
רק אחד לא שבת, רק אחד בלבד,
אך, ירים את ראשו, גם עינו צופיה,
משמטות, רק אותי הוא חופש במאד...
בשארית הכח יתלחש בדמיה:
למד בני, למד!

לא משלי שעשועים, הנדות ארלים
שמעתי בנעורי ממלמדי התם,
בי סגיות חריפות, הלכות פלפוליים,
העמיסו את מוחי הצעיר החם...
מימים ימימה קמלתי מתונה —
שנאתי הגמורה, המלמה, השוטם...
אך מצנת הגוסס לא נתנה לי פוגה:
למד בני, למד!

נצלתי מפתח, עובתי החדר,
בגנח הצפור את מצר הקלוב...
שטמתי בענני בכי משטר וסדר,
יבדתי לעמק, הנבדתי לעוף...
המקלא, הנשגב את נפשי הוא משך,
אך שירי, חקירה, קבלה וסוד!
ובליל בליותי יפרוני בלי חשך:
למד בני, למד!

אז באו אנשים, צדיקים וחקמים...
דבריהם בקמאה ועל שפתם אך שאמו!
ההויה האמלל! מה תעפיל אל רמים!
מה תבנה מגדלים וביתך הוא ממו...
בצרופי השמות לא תעלה הקורה,
את טורי החרוזים לא תציב ליסוד...
מנחתך נגולה, וקול קורא, קול נורא:
למד בני, למד!

הוי, עתה בבך חלפו החלמות הבהירים,
החיים ערומים נצבים בעת...
רכשתי מדעים מועילים, בכירים...
אך אי לי, פי קשה נזרלי משאת...
פי אחרי השקלתי, כל ימי אתאונן,
לא אראה בתבל רק חמם נשוד...
ובאזני ישתקשק, יתלוצץ, יתרוגן:
למד בני, למד!

משה ברון

הספרדים הביאו את ילדיהם שמה והאשכנזים קראו עצרה בביהכ"ס וכריזו חרם על גן הילדים ויקבצו חתימות על גליון גדול שנכתב עליו כאסור וקונם וחרם גמור ויקבלו עליהם ועל זרעם עד סוף כל הדורות, שלא לתת ילדיהם לגן הילדים, גם להניח מעצורים על דרכי האיש שיוזר להוליך ילדיו "לע"ו" ובכך נמנעו ילדי האשכנזים מלכת אל הגן רק מתי מספר לא שמעו בקול החרם ויוליכו ילדיהם שמה ובכל זאת מספר הילדים שם כמאה והוריהם יכירו טובה לה' "עזרה". (השקפה).

קהלת וויין נגד "הפורק"ים. ראשי הקהל בוויין הראו את אחיהם הגליצים היושבים בעיר, כי הם השליטים ולא אחרים ותחת לענוש את הרב ד"ר דאויד על האשימו את כל יהודי גליציה בעון יחיד והחרימו אותם נתנו לו שכר טוב, כי מנחה לראש בית הגוף מורי הדת ויוסיפו על שכרו, גם הביעו לו צערם על רפגיעה שפגעו "הורים" בכבודו. בזה, במובן, עזרו ראשי הקהל למתנגדיהם בכחיות.

פעולות חברת "צפירה" בטשרנוביץ. חברת האקדמיים "צפירה" בטשרנוביץ שמה לה למטרה ללמד את הפועלים היהודים קראו וכתבו, חשבון והנהלת פיננסים. דברי ימי היהודים. ידיעות הטבע, גאוגרפיה. מלבד זה רוצה החברה לכונן קורסים גם לבעלי מלאכה, לכונן לשכה להמצאת עבודה ומשרה. כיבוליות וביית מיוחד לתלמידים. מטרת גדולות ומתות הציבה לה חברת הצעירים האלה ואם נשפוט על פי הפעולות שפעלה הח' עד כה נראה, כי לא יבצר מהם להשיג מטרותיה, כי רצון בכיר, התמכרות לטובת הכלל, אהבת צדק והטבה לאחרים ישנם במדה הראויה. ולא לה לא יקפצו גם נדיבים את ידיהם לעזרם להוציא זממם אל הפועל.

אגודת סוחרים כחרשת בארץ ישראל. האגודה הזאת נוסדה בכרלין ביר ועד פלשתינה של הקנרם הציוני. תכליתה היא לכונן חרשת ועסקים אחרים בא"י. החברה תעיר את העשירים על עסקים שיש להם תקוה טובה שם וגם תעשה עסקים בשליחות אחרים. האגודה תשתדל להשיג רשימות לכל מיני עסק ותעשייה, תחקור ותדרוש על כל דבר ע"פ מומחים, תערוך את ערך ההון שצריך כל עסק ואת אופן עשיתו, גם תמציא כסף לבעלי עסק. האגודה תקבל שכרה בעד עמלה בכסף או בחלק בעסקים. בתחלה תעסק רק בעסקים שאפשר לעשותם בקרוב. כבר ישנן הצעות מאת מומחים הרוצים לעזור בעסקים שונים ולהשתתף גם בכסף. הקרן היסודית של האגודה היא לע"ע מאה אלף מארק. האגודה היהודי "אנגלא-פלשתינה" הבטיח עזרתו. בראש האגודה בכרלין יעמדו שני סוחרים בעלי נסיונות ובא"י יהיה בארחה איש יודע תורת המשפטים סוציאלי-אקונום מומחה. אגודות כאלה נוסדו בכל הארצות הנאורות לעשות עסקים בארצות המזרח וטראינה פרי טוב מאד. הרוצה להשתתף באגודה הזאת עליו לקנות עכ"פ מניה אחת בעלת אלף מארק. פרי טוב הוא כמעט בטוח. הועד לחקירת פלשתינה בכרלין נכון לשלוח לכל איש תכנית העבודה. — האדרסה: Palästina Industrie-Syndikat. Berlin W. 15 Uhlandstr. 175

מה בין פועלים נוצרים נאורים ובין סוציאליזם. בעוד שהסוציאליזם היהודים דורשים יום שבת דוקא ביום א' לשבוע אף בארצות שהיהודים רבים שם, הכניסו נוצרים בהסכמת הפועלים האנגלים הצעה אל הפרלמנט האנגלי לקבוע יום שבתה גמורה בשבוע לשוכתים ביום א', אך אלה השוכתים ביום השביעי פטורים מלשמור את יום השבתה הכללי. כן נאמר בפירוש בהצעה.

נשואי תערוכות. הכהן הגדול הסרבי בטמשוואר הארכימנדיט יון זבעקין, מלומד גדול בדתו, מחל על כהונתו ועל כל משרותיו ויעזב גם דת אבותיו ויודיע להנהגת העיר כי יהיה מהיום בלי דת. סבת הדבר, כי חשקה נפשו באלמנה יהודית והוא חפץ לשאתה לאשה. גמנויים עברי בווארשא. עורך הדין ווינאגרא-דוב יפתח בראשית השנה גמנויים יהודי בווארשא. הוא מקוה שתתן לו הממשלה זכות גמנויים של הממשלה. תורת השמרונים. שכוחי השמיונים משכס המתעכבים עתה באנגליה רוצים למכור ספר תורה עתיק, שנכתב ע"פ סה"ת הראשון שלהם "של פינחס בן אלעזר" לפני אלף שנה. הכתב הוא כתב עברי עתיק (לא אשווית)

היו שלשה מתים לעמת שני נולדים. הדואנים לכלל העם מזהירים את בני עמם, להטיב דרכם ומתנכאים. כי יבאו ימים, שהעם הצרפתי ישמד מן הארץ. אך אין שומע, כל איש דואג רק לעצמו ולשלוטו ולאחרית העם אין שם לב. זהו דרך המוסר של עוובי דת. שום מלחמה או דעב או מגפה לא יכלו להשמיד ככה את העם הצרפתי, כמו שהוא עצמו מאבד עצמו לדעת בתרבותו הכוזבה. *

עלבון "המצפה". ה"יוד" הזרנגוי הוסיף לחרף את "המצפה" ואת עורכו, מכילי שאול את פי ראשי ועד הנלילי הציוני, שהוא מדבר כשמים. בשיבת ראשי החברה "ציון" התמרמו מאד ראשי החברה על מערכת ה"יוד" ואחרי וכוח של התרגזות החלט לדרוש מאת חברת "אמונה", המוציאה את הארגון הזה לפיס ב"היוד" את "המצפה".

רב נגד בחירת יהודי. מטלום מע מודיעים אותנו, כי שם היה יהודי ראש האזרחים ויתפטר וכממלא מקומו נמצא הפא ויוסר מכסאו ופקיד הממשלה נהל את העיר שנים אחרות. עתה באה העת לבחור מועצה חדשה ויהודי עומד שנית להבחר בראש המועצה. והנה הרב עומד לשטן ומכביר אכפו על יועצי העיר, שימנעו ידיהם מרבהייה. למען לא יבחר היהודי, אף שהוא מקדיש שכרו לתלמוד תורה. הדבר תמוה.

אנטישמיות בתוך הסוציאליזם. ככל אשר תגדל כפלת הסוציאליזם ותמשוך אליה מכל שדרות העם, כן נגלה, כי לא טובים האנשים ההם מאחרים. גם המה לא יסבלו יהודים בקרבם. אף שהם מבטיחים, כי נצחון הרעיון הסוציאלי הוא פתרון שאלת היהודים, כי רק המפלגות האזרחיות ברשעתן הכדילו בין הגזעים והם לא יבדילו. עוד לא השיגו את מטרתם וכבר הראו במקרים רבים, כי מואסים הם ביהודים. זה עתה חרף מנהל הסוציאליזם בוויין שוהמאיר את "חבריו" היהודים עד שהכרחו לצאת מתוך החברה. להספח לחברה אחרת. באמריקה יסד המנהל הסוציאלי סינקלעיד מושבה על יסוד השותפות, יהודים נתנו לו כסף וכאשר בקש סוציאלי יהודי אחד לשבת בתוכם, הגיד לו המיסר, כי בפירוש הותנה, שיהודים לא יבאו שמה. אצל האזרחים אין עוד מקומות שאסור ליהודים לבא שמה. מלבד ברוסיה הקדושה, והסוציאליזם, שאין להם עוד רק חרדי החברות ואיזו מושבה קטנה, כבר עשו נבולות, עד פה תבא.

שבועת רבנים. שלשה מגדולי הרבנים בליטא באו אל נציב הפלך בוילנא לבקשו, כי ישתדל להוציא לחפשי שלשה יהודים, שנדונו למיתה, כי הם יודעים, כי נקיים הם. הנציב הכטיחם לעשות כן אם ישבעו הרבנים בבכי"ג לפני כל העדה, כי נקיים הם. הרבנים נכונים להשבע.

זכויות היהודים ברוסיה. עתון רוסי הקרוב אל הממשלה פרסם, כי דבר מתן זכויות ליהודים וביחוד הרשיון לקנות קרקעות בכל מקום ולגור בכל מקום ימסר אל הרומא, כי אין עתה עת לזה בזמן תנועת הקרקעיים. לפני פתיחת הדומא תצאנה רק הפקודות האלה: בטול גזרות הפוליציה נגד היהודים בכ"ה פלכים בתוך תחום המושב, פרסום תקנות קבועות ליהודים מחוץ לתחום המושב ובטול הנבלות בעניני מסחר. והשחורים החנפים מריצים שלגרות אל הצר ואל הממשלה מלאות תחנונים וחנופיה, לבלתי תת כל זכויות ליהודים, פן תאבד כל רוסיא ומלכותה וכדומה. — הממשלה זוממה להתיך לבחור ביהודים למועצות הערים כתחום המושב.

היהודים בפולין. הרוסית. באספת כל גבאי בתי הכנסת ובתי התפלה בארס ה החלט, כי יתחברו היהודים אל מפלגת ההתחדשות בשלום (היא מפלגה סמועעת בין נסוגי האחור ובין הקדמיים הליברלים) ולהפיץ בתוך היהודים את הפירוגרמה של המפלגה הזאת בבאור, כי היהודים רוצים בעבודת שלום של הדומא, כי רוב היהודים אינם מורדים, ומעשים מתנגדים לקונסטיטוציא כהמניפסט הוויבורני גורמים רק נזק, כי הם עלולים כבטל את הדומא. היהודים אינם מודים במניפסט הזה ואינם בוטחים בסרטים. גן ירדים שרישי בירושלם. חברת "עזרה" מברלין יסדה בירושלם גן ילדים שלישי בשכונת "ימין משה".

ריב ער אדות רבנות בימי קדם.*

בשנת ה' ק"פ ישב על כסא הרבנות בבירן במדינת מורביא הגאון ר' ישראל מברונא וישמש שם גם במשרת ראש ישיבה. דברי ימיו ראויים להרשם לדור אחרון, לבלי ישכחו, כי מוסר השכל יוצא מזה לקהלות, אשר מריכות בין רבנים וראשי קהל מצויות שם עוד היום. הרב הזה נודע לתהלה לא רק בקרב עמו, כי אם גם בין הנוצרים רוממו שמו בגלל צדקתו ונדבת רוחו ובגלל החסדים אשר עשה עם כל אדם. הוא לכד הורה בנירנברג אצל הגאון הפוסק ר' יעקב ווייל (כהר"ו). שמו הטוב יצא למרחוק ומכל הארצות פנו אליו כשאלות בהלכה, להכריע בהן. השוכותיו נודעו בספרו המפרסם והפוסקים האחרונים סומכים עליו. גם כתב הנהגות על פירוש התורה מר' יעקב בן אשר בשם "דקדוקי רש"י". צעיר היה הרב בעת ההיא, בן כ"ד שנה עלה כסא הרבנות ואז כתב ספר השוכותיו וישב בשלום מכובד מכל. פתאם נשבתה מנוחתו ולא ידע עוד שלוח כל ימיו. איזה תלמיד חכם ר' גדל כצ'רנבורג בקש לבא לבירן וכפי הנראה ליסד ישיבה חדשה. הדבר היה רע בעיני מהר"י ברונא וילך אל הגאון ר' ישראל איסרליין בעל "תרומת הדשן", אשר בהן אז בתור אב"ד בווינר-ניישטאדט, לבקש ממנו, כי יאסר על ר' גדל לבא לבירן. ר"י איסרליין לא לא שמע לו, כי לא יכול לאסור על ת"ח להתישב במקום שהוא רוצה ור"י ברונא לא אבה לשבת יחד עם ר' גדל ויברח עם בני ביתו לרנגסבורג אשר בכאירן. הריב הזה אשר בין שני הרבנים הביא אסון גדול ונורא על היהודים והיהדות ומהר"י ברונא הרגיש את תוצאות דרכו כאופן איום. הריב התגלע גם בראגס-בורג, כי גם שם היה רב אחר ושמו ר' אנשיל לוי ולא טוב היה בעיניו דבר בוא רב אחר. ריב עצום פרץ בעיר ויהפשט בכל קהלות אשכנז. שונאי מהר"י ברונא השתמשו באמצעים, שאינם לכבוד להם, להציק לו ולהדיח עליו את הרעה. במקום מושב הגאון בכיה"כ נמצאו הרוחות צורת צלב וסלת, "אפיקורם". לריק הזהירו גאוני הזמן כהר"ם מינץ, מהר"י ווייל ובעל הרוכה הדשן ואחרים את דקהלות לשבת מריב. חכת אנשי העיר לא שכבה והריב הלך וחזק. הגאון סוד"י ווייל כתב במכתב הזהרה, כי גם בקהלות אחרות, כמו בווינא, בקרמס, בניסנברג ובסגנצא ישנם שני רבנים וראשי ישיבות ואין כחלקה כלל ביניהם, אדרבה קנאת סופרים תרבה חכמה. אלו היתה רמח"קת בין שני הרבנים לכדם היו מהפיסים במהרה. אבל המפלגות, שקמו בגלל הריב, לא אבו לעשות שום ובהתוך המפלגות היו אנשים שאינם הגונים, הקיפויס ששאפו נקם והם הביאו שנאה על ישראל. שונאי מהר"י ברונא נשבעו לבער אחריו בכל החבלה און שאפשר להם.

במשך ימי הריב נפטר הרב הקודם ר' אנשיל והקהלה בחרה בהר"י ברונא לאב"ד ולר"י. הבחירה הזאת הגדילה עוד יותר את חמת משנאיו ויעירו נגדו שנאה גם בתוך הקהלים ובהניהם. גם יהודים מוסרים קשרו נגד הרב. טומר אחד, אפרים קלמן חזן שמו, הלשין עליו לפני הכמרים: הרב נהפש ויושם בבית הסהר. אחרי י"ג יום יצא לחפשי, כי הקהלה נתנה בעדו ערבון. אך הכמרים לא נחו ולא שקמו. המומר קלמן התחרט על מעשהו וימליץ על הרב, כי אין לעשות רעה ליהודים ולרבים, כי הקיסר מגין עליהם. אפס הכמרים ידעו גם אז, כי "לפני שערי כמותיהם החדל ממשלת הקיסר". בתחלה נהנו עיניהם על כת הרב, למשכה בחרמם ולכופה להמיר דתה. הם נתנו פקודה לאשה הנוצרית, שנבנסה בכל שבת אל בית הרב להסיק את הבירה, כי בהסיקה את הכירה הצית אש בבגד כת הרב ובקחתה מים לכבות את השרפה הזרוק עליה את המים והאמר כי היא שובלת אותה לשם הדת הנוצרית. האשה עשהה כן, כי הכמר הכטיח לה עוה"ב בעד המעשה הזה, והכמרים הוציאו בחזק יד את בתו הנוצרית מתוך ביתו. צרת הרב וחרדה

* ע"פ סופרים וספרים וע"פ האמט. וובנש".

חתנו בעל האנוסה אין לתאר. הרב מהר לנסוע לפראג ויהנפל לרגלי המלך להושיעו בהיותו יליד ביהם. ההתנן גם אל הקיסר לחננו, והבל לריק. הכמרים חזקו מכל המלכים וגם מן הקיסר, הרב שב אל ביתו בפחי נפש. המומר אפרים קלמן התעצב מאד על מעשהו וישב אל אלקי אבותיו באמונה. הכמרים הפשוה ויאסרוהו בנחשתים ואחרי שבתו ימים רבים בכור דנהו להטביעו בנהר, וכן עשו לו בשנת ה' רל. אז קם מומר אחר, וואלפראם שמו נגד הרב וילשן עליו, כי חלל את קדשי הנוצרים. הרב נתפש שנית ויענהו ענויים קשים ומרים כבית הסהר העירוני. היהודים השתדלו עתה לפני גיאורג מפודיברד מלך ביהם והוא דרש מאת ראשי העיר רנגסבורג להוציא את הרב מבית האסורים, כי עבדו הוא ורק לו הרשות לשפטו ולא לאחרים. ראשי העיר שמעו בקולו ויוציאוהו לחפשי וכאשר נוכחו, כי שקר ענה בו המומר ערכו נגד חקירה ודרישה. הכמרים הצילוהו מידם ויעזרוהו לברוח לאיטליא, ויהנכלו להגנם בכל היהודים ולבערם מן העיר. אז קם מומר שלישי נגד הר"י ברונא. הוא הלשין על הרב, כי קנה מידו נער נוצרי בעד שלשים זהובים (דוקא שלשים כמספר הנוכר בכבירת משיחם ע"פ הבהוב). וישחטוהו. שם המומר הזה האנם ווייל. העלילה הזאת התפשטה בכל אשכנז ובימים הקרובים העלילו הכמרים על קהלות שונות, כי רצחו נערים נוצרים. בשנת 1475 העליל הכמר ברנהרדינוס על היהודים בטריענט, כי שחטו את הילד הנוצרי שמעון, שעשהו אח"כ לאחד הקדושים והעלילה מקוימת ע"י ב"ד עד היום הזה וכל העלילות המאוחרות נסמכו על זה, עד ימינו אלה.

מהר"י ברונא נהפש בפעם השלישית והאות שפיכת דם של ההמון לא ידעה כל גבול. הרב היה שרוי בפחד גדול מפני יסורי שאול, שהכמרים היו רגילים ליסר בעלילה נוראה כזאת. האימות שהטילו עליו מעניו, הרעב והענויים הקשים כמעט הביאו את הרב לידי כך להורות באשמו, כי אמנם עשה את אשר העלילו עליו, למען יפדהו המות מעצם יסוריו. פעם נכנס אליו כמר אל התא, להסיתו להמיר דתו ולהגאל בפעם אחת מיסוריו בעוה"ז ובעוה"ב. הרב התפלץ למשמע אזניו ובטרם החל הכמר ליסרו נפתחה דלת התא בחזקה ושני בני הרב ר' מנשה ור' משה נכנסו וכידיהם כתבי פקודה כתובים כמצות וולאדיסלב מלך ביהם ובמצות פרידריך קיסר אשכנז וחתומים כחותמותיהם, להוציא היכף ומיד את הרב מבית בלאו בלי כל כפר נפש, כי עבד הקיסר הוא ואין לשלוח בו יד. והחתניו ישרפו ראשי העיר באש את הטלשין האנם ווייל, כי שקר ענה בנקי. וכן נעשה. אך הרב לא האריך עוד ימים. בשנה הבא מת, כי צרותיו דבאוהו ויחלישיהו. אחרי מותו העלילו הנוצרים עלילה חדשה על יהודי העיר וגם מצבת הרב נהרסה.

ארגז מכתבים.

ש"ז קולוב: "המצפה" כבר דבר על זה פעמים אין מספר ואין עתה זמן מוכשר לחזור עליו. — יש"ד: אין זה כל לגלוג ורק שנאת תעודד מדנים ותואנות. — מנ"ז: לא נודע לנו.

יצחק גרויבארד	פינא מהויא
מאורשים בחדש כסלו תרס"ז	ובלוטוב.
סקאלע	
מאני גראוער	יהודה קומנער
מאורשים בחדש חשוון תרס"ז	מלוסטע.
זאמטאווא.	

הננו מגישים ברכת מו"מ אל כבוד מורנו ורבינו הרב הגאון הגדול מו"ה אליעזר סג"ל מישל מחבר "משנה אליעזר" ראב"ד בגאליגורי לעת שהוקם לבהן כמשרת הרבנות בקהלתנו. חברת הקון ספרים בבוכרקא. מקרב ולב עמוק אביע במו"מ לידידי הגביר מו"ה שלמה זלמן שייטלבוים זוו' מרישא לכלילת בתם מרת מרים. אבנר שמערן — סטרי.

תול כמל אמרתי במו"מ לידידי מחו' מו"ה חיים לבוב זוו' מדמביצא, להביא את בנם מר מנחם מענדל החת אפריון עם בת מו"ה ישעיה מהאלער מגלאגוב. אבנר שמערן.

ברנשי אהבה וידידות אביע ברכת מו"מ לרעי מר שמואל פראמער להארסו עם מרת לאה פריעדמאן מסטרי. אברהם דוד דאווידמאן — דראהביטש.

הננו מכרכים ברכת מו"מ את ידידנו מר יצחק ליפשיץ ליום כלילתו עם מרת העלענא פרידבערג מקראקא. חיים ושמעון איבערספעלד — אנטווערפען.

ברנשי ידידות אביע במו"מ לידידי נפשי הר"ר צבי הכהן ניימאן לחתונה בנו מר דוד עב"ג מרת מירל בת מו"ה אברהם טראם מסאנאק, דוד שטיין — פרעמישלא.

ברנשי גיל וששון אניש ברכתי ידידי הר"ר צבי הכהן ניימאן לכלילת בנו מר דוד בסאנאק, נחמי' ראזענבוים — פרעמישלא.

ברנשי בכוד אביע במו"מ לה' הגביר מו"ה צבי יוסף בינדיגער להארס בנו מר אלימלך עב"ג מרת רייזל בת הגביר מו"ה ישראל מנחם וועקסלער מרישא. מובי' דוב סג"ל גלאנצבערג — פרעמישלא.

מקירות לבי אביע במו"מ להגביר מו"ה צבי יוסף בינדיגער מפרעמישלא להארס בנו מר אלימלך עם מרת רייזל בת הגביר מו"ה ישראל מנחם וועקסלער מרישא. הירש מייכער — פרעמישלא.

אברך את כ"ד מר חיים יהודא ליום כלילתו עם מרת שרה נלאט מטארנאברזען. יצחק הורוויץ — קראקא.

הנני מברך במו"מ את ידידי מר יעקב זאכער מאיסטישקא להארסו עם מרת שרה קרייזעל. משה מאזער — לאמאמש.

הנני מביע במו"מ לחתני הג' מו"ה שבתה הכהן בערטראם ולחמותי להארס בנם מר שאול שמעון עב"ג מרת מרים בארדפעלד מבאבריקא. מו"מ גם להכהן. מאיר לארבערבוים — בוקאווסקא.

מקרב לבי אביע במו"מ אחי מר שאול שמעון לארוסיו עב"ג מרת מרים בארדפעלד. שלמה הכהן בערטראם.

הנני מברך את ידידי מר שאול שמעון בערטראם להארסו במו"מ. מאיר נומט — זאווע.

מו"מ מעמק לבי הנני מביע לש"ב מר שמחה געלבערג מלובוב לארוסיו עב"ג מרת דרעזיל וואקס מבוסק. ליפא דימאנד — קאמינקא.

מעמק לבי אברך את ידידי המשוור הנכבד מר מרדכי ראזענקראנץ להופעת ספרו "בוהרת שושנים". חיים קאפלער — בושאמש.

בשם הח' דורשי ציון" כסקאלע הנני מביע במו"מ למר יצחק גרויבארד לארוסיו עם מרת פאני מוי ונדבנו בתר לקרן הלאומית. משה ריכטער.

בשמחת לב הנני מביע במו"מ לש"ב מר אברהם דאוויד מאטיניא ולמרת חנה בת ר' גבריאל גאלד-שמיד מוויזניץ. חנוך הענדל שויטאן — בראדיא.

מעמק לבנו נברך במו"מ את רענו מר אלימלך שווימער מלובין לחתונתו עם מרת צביא שנייד. מאיר באנק, בעריש ראזער — לוביע.

מקירות לבי הנני מגיש במו"מ לרעי מר גדליה מרגליות מטרנפול להארסו עם מרת איגניא דייטש מזולאטשוב. משה גרוסקיפ — פרמישלני.

נברך במו"מ את ידידנו מר שאול שמעון בערטראם לארוסיו. יבורך גם אביו הג' שבתה הכהן. פתחי' היבשמאן, אהרן בארדפעלד.

ברנשי אהבה הנני מברך ברכת מו"מ את רעי השלם מר גדליהו מרגליות לארוסיו את מרת אויגעניא דייטש מזולאטשוב. מדרוס אקס — מטרנפול.

מעמק לבי אניש ברכת מו"מ לרעי השלם מר גדליהו מרגליות לארוסיו את מרת אויגעניא דייטש מזולאטשוב. משה קאמינקער — מטרנפול.

אינטערעסאנט

איזט דיא אין דער הייטיגען נוממער אויגעריכט צייטונג זיך בע-פינרענדען גליקס-א-נ-צ-י-ג-ע פאן סאמועל העקשער סעניאר אין האמבורג. דיעזעס הויז האט זיך דורך זייע פראספטע אונד פערשוויגענע איימצאהונג דער היער אונד אין דער אויכגענד געוואנענען בעטרענע איינען דערמאסטען נומטען רוף ערווארבען, דאסס וויר יעדען אויס דעפסטן הייטיגעס איג-עראט שאן אן דיעזער שמעללע אויפסקרוקס מאכען.

עפאלג נארמירט! איבערצייגען זיא זיך! פערבעסערונג דער שטעלונג

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען) האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלמענשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאן אהנע בעזאנדערע פאר- קענטניסע אים ברעפליבען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייבצייטיגער טיילנאחמע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראמטיס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אנפאראנען נור געגען רעטורקארטע. פראספעקטע א 36 העל. פראבעברויפע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.-E.

איבערנאחמע יונגער לייטע צור גרינדליבען אויסבילונג אין זאטטליבען האנדעלס-וויסענ- שאפטען עווענטועל מיט פערפליגענונג. געגען מאסיגעס האנאראר

Gratis und franko

verlangen Sie meinen neuen illustrierten Preiscurant über 1000 Abbildungen von Uhren, Juwelen, Musikinstrumente etc.

**Warenhaus
CH. KAPELUSZ
KRAKAU**

Echte Nickel Taschenuhr Marke »System Roskop Patent« genau gehend samt Nickelkette K 3.70, 3 Stück K 9.80.

Versand per Nachnahme oder Voreinsenduug des Betrages.

כשר'ה פפלאנצען-בוטמער

די אללער בעסטע ריינסטע פפלאנצען-בוטמער ערוועצט פאלשמענדיג שמאלץ עט נאטורבוטמער. אונטערשידעט זיך פאן אנדערען עהנליבען פאבריקאציאנען דורך איהרען בוטמערארטיגען געשמאק, מארקע

„PRIMAOL“

הבשר מכר"צ דק"ק קראקא אויך שפע-ציאריסט אין טראקענעס אבסט-עקספארט. **S. Kragen, Podgórze.**

הנוד!

הנני מקבל בבתי הלימודים מן המדינה לפעון וארוחה, להוראה בכל מקצועות הלימודים העבריים ולהשגחה יתרה. וגם מעמיד אני איתם אל המבח בעזרת מורים מומחים, באחד מבתי הספר התיכוניים.

שבח וואלהאוסקי
Krakau Miodowa 9.

טובי ספרי אסריקה, ספרי השכלה, דרוש או הלכה יכולים להשיג

ספרים עתיקים

מי שיש לו ספרים עברים ככל מקצועות ספרהנו מדפוסים ישנים יואל נא לפנות אלי וירשום לי שמות הספרים ומקום הדפוסם ואקום מירו כמקח השות.

**B. Friedberg, Buchhandlung
Allerheiligenstr. 76
Frankfurt a/M.**

תורה עם דרך ארץ

נית הספר השלשון ככל המנוכח, אשר בו ירכשו להם בני ישראלים תורה ומשך יסודי גמור צימד עם מדעי צה"ס הכלליים — אשרי האדם, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגמנוזים העברי

אשר צלונגאליים נרלח חמת הסגנת סרז הגאון ד"ר מליד יונג. שם ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של גמנוזים וגם תורה, כף, דקדוק, ש"ס ומשפטים, ויחנכו נדבך סתודס וי"ט. תלמידים מגליליא ילמדו פה גם פולנית ועלילה להחמך נמחלקת הסכנס פה נשפת אשכנז. מחיר הלמוד, חמנען ומזונות כסרים ומתנשים כחל למדש ולמעלה.

יחר הפרטים מדעי:

**Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mahren).**

יצא לאור במהדורה שניה מוגדלה

שירי ציון

65 שירים בעברית, שרגוניה פולנית ואשכנזית. המחיר עם פורטו 50 הלר, כחול"ל 50 פפעינג. להקונים 10 אכזמפלרים 20% רבט.

לשירי ציון הג"ל הופיע ג"כ אצלנו

קבי מנגינות

לשיר ולנגן בכנור, נדפס בתכלית ההדור מעיכר ע"י המנגן הידוע מר ה. עהרליך. המחיר עם פורטו 1 כתר, כחול"ל 1 מארק. המחיר ישרם מראש. מרקאות הפוסתה מתקבחות. — הכהבת.

Verein „Zion“ Nadwórna, Galizien

דיא געווייננע גארמירט דער שטאמט.

גליהס-אנצייגע.

ערשטע ציעהונג 20 דעצ.
אייןלארונג צור בעטהייליגונג אן דען געוויינ-שאנסען

דער פאם שטאמטע האמבורג גארמירטען גראסען געלד-לאמטריע אין וועלכער

9 מיליאנען 248,485 מארק
זיכער געוואנען ווערדען מיססען.

דיא הויפטגעוויינע ריעדער פארטהיידהאפטען געלד-לאמטריע זינד פאלגענדען נאמליך: דער גרעסטמעגליכסטע געוויינ איזם אים גליקליכסטען פאללע: 600,000 מארק

40,000 א געוויינ	1	300,000 א פרעמיע	1
30,000 " "	1	200,000 " "	1
20,000 " געוויינע	7	60,000 " "	1
15,000 " געוויינ	1	50,000 " "	1
10,000 " געוויינע	11	45,000 " "	1
5,000 " "	36	40,000 " "	1
3,000 " "	103	35,000 " "	1
2,000 " "	160	30,000 " "	1
1,000 " "	437	100,000 געוויינ	1
300 " "	578	60,000 " "	1
200 " "	185	50,000 " "	1

אם גאנצען ענטהאלט ריא לאמטריע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשטעהט, 94,000 לאזע מיט 45,550 געוויינע אונד 8 פרעמיע. זאדאסס נאהעצו: דיא העלפטע אללער לאזע זיכער געוויינען מוס.

דער גרעסטמעגליכסטע געוויינ 1-שטער קלאסע בעטראגט אים גליקליכסטען פאללע 50,000 M. שטייגט אין דער 2-טען קל. אויף 55,000 M. אין דער 3-טע אויף 60,000 M. אין דער 4-טען אויף 65,000 M. אין דער 5-טען אויף 70,000 M. אין דער 6-טען אויף 80,000 M. אין דער 7-טען אויף 600,000 M.

פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהינג אכטליך

אויף דען 20 דעצעמבער

פעסטגעזעטצט, קאסטעט:

דאס גאנצע אריגינאללאז נור 6 מארק — אדער קראנען 7.
דאס האלבע אריגינאללאז נור 3 מארק — 3.50
דאס פיערטעל אריגינאללאז נור 1.50 מארק — 1.75

דיא איינלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאוויא דאס געוויינע געוויינ-פערצייכ- ניס זינד אויס דעם אמטליכען מיט שטאמטסוואפטען פערזעהנען פערלאזונגס- פלאן ערויכטליך, דען אין אויף וואונש אים פאראויס גראמטיס אונד פראנסא צווענדע. יעדער דער בעטהייליגטען ערהעלט פאן מיר נאך שטאמטערהאבער ציעהונג זאפארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאויספעסארדערט צוגעזאנדט.

דיא אויסצאהלונג אונד פערזעהנדונג דער געוויינגערדער

ערפאלגט פאן מיר דירעקט אן דיא אינטערעסענטען פראספט אונד אונטער שטרענגסטער פערשוועגענהייט.

בעשטעלונגען ערביטע פער פאסטאנווייזונג אדער אויך געגען נאכנאהמע. מאן ווענדע זיך דאהער מיט דען אויסטרעגען דער נאהעבעסאר- שטיינענדען ציעהונג האלבער, זאגלייה יעדאך ביז צום

20 דעצעמבער ד. י.

פערטרויענספאלל אן

Samuel Heckscher senr.
Bankgeschäft in HAMBURG.

כ ש ר

Ceres

SPEISE-FETT

איינציג און אליין ווערט נור געפרעסט פון קאקאניס אין דער אייגענער פאבריק אונטער שטרענג הינענישער השגחה.

צערעס-שפייזע-פעט

ווערט נישט ערצייגט פון אימפארטירטע עהלען, ווי אנדערע פלאנצענפעט אי דערפאר ניט עם די אלערגרעסטע זיכעהייט, אז עם ווערט געמאכט געזונד- הייטליך אין ריין.

די גאנצע פאבריקאציע שטעהט אונטער דער השגחה פון הרריג מיה שמחה פרענקיל פון פאדגורזע.

געארט שיכט אקציעז-געזעלשאפט

אויסג אן דער עלבע.

אכטיילונג געהרימטעלווערקע „צערעס“.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormalig Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen.

Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten Grammophone-Phonographe
 Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
 KRAKAU und WARSCHAU.
 in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. עכט ניד מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל.
 ריעויגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל, זאכט 15 פלאטט-טען. נור 35 פלאטטען. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פערזוימען.
 פרייקוראנטע עט הויפטפערצייכניסע אויף פערלאנג-גען גראמאפאן אונד פראנקא.

פיר ברוכליידענדע
 ראדיקאלע הילפע אהנע אפעראציען. פערלאנגען זיא גראמאפאן אונד פראנקא דיא נייא ערשיענענע בראשיערע פאן **מ. פרייליך**, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאסע 35.

כך חזק המכרה כבא ארי לימים אחרים

רוסישער טהע
 פאן קראנען 4 ביו 10 פער ק"ג לאזע און געפאקט. פיר צופריערענ-הייט ווירד גארנאמירט. ביי **L. Apermann, Brody.**

נכבד מאד לחובכי שפת עבר!
בבית מסחר הספרים
 של **ר. פארטגאנג, בקאשוי** (אונגריא)
 נמצאים ספרים בכל מקצועות הספרות העברית בשפת עבר, בזרנון ובלשונות לועזיות שונות,
ספרי חנוך ולמוד
 מהוצאות שונות ע"פ שיטת התרגומים ועברית-בעברית וגם התוצאות היותר חדשות, הכל נמצא בכל עת מן המובן במספר גדול וע"פ תנאים טובים בבניין רבט גדול בשביל מורים ובתי-ספר.
 האדריסה:
L. FORTGANG, KASCHAU (Ungarn),
 Francz Deák-gasse 8.
 סוכנות הוצאת תושיה מווארשא!

וויר ברינגען היערמיש דעם פ. מ. פובליקום צור קעננטיס, דאס דיע רענא-מירטע לעמבערגער
כשר-זעלכווארענפאבריק
 דער פירמא פאסטעט קאמפ. נונמעהר אין דען בעזימץ דער פירמא
בלאנקשטיין עט פרינקעל
 איבערגעגאנגען איז. די פאבריק איזט יעטצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשידענע זעלכווארען-סארטען צו בילינסטען פרייען. שטעהט אונטער אויפזיכט דעם ביד"צ דפה.
Blankstein & Frenkel,
 Lemberg, ul. Gazowa 10.
 הויפט פיליאלען אין לעמבערג:
 קארל-לודוויג שטראסע 41, באימוף 18 באזשניצא 20

בילרינג! בילרינג!
 אבאדיע-הילוען זאוויא אללע אנדערען רייך-רעקוויזיטען בילרינגער ווי איבעראלל ביי **S. D. Hoffmann, k. k. Trafik** Krakau, Wolnica 2.

פיר געשעפטזוכענדע
איבעראויס גינסטיגע געלעגענהייט!
 אין דעם קורצטע **זימנאוואדא** 5 קילאמעטער ווייט פון לעמבערג, 1 קילאמעטער פאן דער באהן-אונד פאסטסטאציע, אן דער קאזערשטראסע, שטעהט די פראפאגאנדע, רעסאוראציע, שאנער גאר-טען פיר בעסערע גאסטע, סאקאלען-ציקליסטען-סמאציען, גרייזלעריי אונד טראפיק, היעזו נאך 4 נומערן בעוואהנטע הייער זאמט אייניגען יאך נומע פאלדער, גראסארטיגער אינווענטאר (פאערער קיהע אונד זאנסטיגע איינריכטונג) אויס פרייער האנד שולדענלאז צום פערקויפען, דא דער אייגענטימער איין אנדערעס געשעפט איבערנימט. נעהערע אויסקינפטע ערטיילט ברעפליך אדער מינדליך דער אייגענטימער
ELIAS WEINSCHEL
 Zimnawoda-Rudna bei Lemberg.

ספור יצירת העולם
 בהסכמת עם הרעה בהשתלשלות הבריאה (Evolutionismus) ועם הדעה באחדות מוחלטת ביקום התבל (Monismus)
 מאת **ד"ר שלמה רובין**
 יצא זה עתה לאור בצורה נהדרת מאד. כל חובבי ספרי החכם הישיר יודו בעד הספר הנהדר הזה.
 מחירו כתר אחד.
עץ הדעת
 הוצאה שניה
 (ההוצאה הראשונה אינה במציאות)
 שמות ותכן כל החכמות והמדעים למיניהם בתבנית עץ עם שדשיו וענפיו
 מאת **ד"ר שלמה רובין**
 תכן הספר מענין מאד לכל דורש מדע.
 המחיר 40 העלער עם המשלוח למו"ם ראבאמ.
 שני הספרים נמכרים אצל המו"ל:
Josef Fischer, Buchdruckerei, Krakau,
 Grodgasse 62.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריבענע **כשרה כשרה**
דאמפה זעלכווארען פאבריק
 מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאלאמי וועראנזער, ברוסט שינ-קען, קרענווירסטעל א. ז. ו. פער-זעהען מיט-הבשר של הביד"צ דפה. עמפיעהלט צו **בירינסטען פרייען**. אויף פערלאנגען ווירד פרייע-קוראנטע עט הבשר איינגעשיקט.
Emanuel Glaser
 KRAKAU, Bozego-Ciata 8.

Gründungsjahr 1877.
מעבעל-לאגער
ערשטען ראנגעס
 עמפפיהלט זיין רייך אסארטיערטעם לאגער פאן שלאף-עט שפייזעציימער, סאלאן-עט הערערענציימער-איינריכטונג-גען. נייעסטע פאסטאן סאלידעסטע אויס-פיהרונג צו קאנקורענצלאזען פרייען.
Wolf Kaufmann, Lemberg,
 Lukosińskigasse 4.
 וויין א ווי דעם נייעם מוועאום.

כסף חדש = Argent plaque
 אני שולח לבל קצוי ארץ יאיים רחוקים במחיר מצער, להתחרות נגד כל בתי חרושת, וכל החפץ לסחוד ולראות שכר טוב בעמלו ישלח משאלותיו ישר בצירוף דמי קרימה על שמי
Jos. Kapelusz, Krakau
 12 בפות, מזלגות, או סבינים חדים 7 פל, 2 מנורות (Chandeliers) גבוהות 27 צנטימטר 2.60 פל; 29 צנטימטר 2.85 פל; 32 צנטימטר 3 פל; עם בובב ציוני „מגן דוד“ 25 צ"ל יותר; מפותחים ומצוירים ואריות או כוכבי ציון מזהבים 38 צנטימטר 4 פל; בוס לקידוש מוזהב 70 צ"ל; קנה בושם (Boîtes à psom) להבדלה, מעשה רשת 65 צ"ל. עץ החיים לס"ת מוזהבים עם 12 פעמונים 10.50 פל. בהר הורה, עטרת תפארה כלילה יופי 12 פל. מנורות לחנוכה הרבה מינים מן 1.50 עד 15 פל. וכן כל בלי הבית מינים הרבה מאד. הכל במקח השוב לסוחרים להשתכר בעין יפה. החפץ בכוס או קנה בשם לדוגמא ישלח המחיר ונוספות 18 צ"ל, יקבל החפצים חפשי בטוח. בכל מקום שהוא. אות מפותח 3 צ"ל. ואשר לא ייטב בעיני הקונה יקובל חזרה.

Wyd.: **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
 Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
 Drukiem S. L. Deutschera w Podgórz

